

Waarom overheden facturen te laat betalen

Onlangs kondigde het ministerie van BZK aan samen met EZ het betaalgedrag van overheden te gaan monitoren – hoe snel worden facturen van bedrijven betaald? Overheden overschrijden geregeld de wettelijke betalingstermijn van 30 dagen. Ik moest wel grinniken dat BZK dat initiatief neemt, want van de facturen die ik vanwege onderzoeken de laatste jaren naar dat ministerie heb gestuurd, werd bijna de helft te laat betaald en niet zo'n beetje ook. Het zijn ervaringsdeskundigen zullen we maar zeggen. Gelukkig gaat de monitor niet alleen over gemeenten en provincies maar ook over de departementen.

De reden dat overheden te laat betalen is simpel: politiek-bestuurlijke desinteresse. Laat u niet afleiden door brave prevelementen van bestuurders over de noodzaak tijdig te betalen of krokodillentranen over ondernemers die door het trage betalen van de overheid in problemen komen. Zolang de bestuurder het niet werkelijk belangrijk vindt, kunnen ergens in de organisatie rekeningen zomaar blijven liggen. Hetzelfde mechanisme zien we bijvoorbeeld bij archivering: politiek-bestuurlijk is het onbelangrijk en dus blijkt regelmatig dat archieven niet op orde zijn. Omdat bestuurders er niet in zijn geïnteresseerd, zijn zulke processen voor de ambtelijke top geen “metertjes op het dashboard”. En wat de ambtelijke top niet interesseert, heeft ook in de rest van de organisatie geen prioriteit.

Daar zit natuurlijk de sleutel om dat povere betaalgedrag te verbeteren. Wat denkt u dat er gebeurt als bestuurlijk bijvoorbeeld elk kwartaal een overzicht van de tijdigheid van betalingen op de agenda staat? En de hoogste ambtenaar vervolgens een expliciete verbeteropdracht krijgt, die een kwartaal later wordt getoetst? En de bestuurder die ambtenaar ook daadwerkelijk aanpakt als niet alle facturen op tijd zijn betaald? Dat gaat razendsnel van hoog naar laag door de organisatie en elke ambtelijke laag gaat actief de volgende laag sturen op tijdig betalen.

Er zal trouwens ook een ander effect optreden: creativiteit met cijfers. Want naarmate prestatiecijfers belangrijker worden, vermindert de betrouwbaarheid. Wat is immers tijdig betalen? Eerst moeten de facturen er tussenuit die niet aan de wettelijke eisen voldoen. Dan zijn er nog facturen die niet voldoen aan de bovenwettelijke eisen die de betreffende overheid stelt – de meeste bestuurders hebben geen benul van de bijzondere extra eisen die “hun” overheid aan facturen durft te stellen. Het onvermijdelijke routenummer moet erop – dat is weliswaar een interne administratieve zaak, maar wordt afgewenteld op crediteuren. Facturen mogen wettelijk geruime tijd al digitaal, maar nog onlangs kreeg ik van een overheid mijn factuur retour met het verzoek deze op papier te sturen – hun systemen waren er nog niet op ingericht. Of wat dacht u van de eis dat een factuur wordt gericht aan de postbus van de betreffende overheidsinstelling in plaats van het feitelijke adres op straffe van retourzending? Ambtenaren zijn eindeloos innovatief in het bedenken van regels voor anderen. En al die extra eisen zijn even zoveel barrières om je factuur zelfs maar binnen te krijgen. Terwijl de dienst of prestaties al lang is geleverd. Overzichten van “tijdig betaalde facturen” dienen met veel argwaan te worden bekeken: tijdig is een flexibel begrip.

Als de politieke wil er is, wordt er ook nu al snel betaald. Daar is geen betalingsmonitor voor nodig. Bovendien zal ook die monitor gevoed zijn met dubbelzinnige gegevens zodat de cijfers hooguit indicatief zijn. Toch kan de monitor wel een nuttige functie hebben. De ministers van BZK en EZ

onderstrepen ermee dat tijdig betalen in essentie een politieke keuze is, niet alleen van hun eigen departementen, maar van elk overheidsorgaan.

Marcel van Dam

SC, 13 januari 2015